

Tegyey Imre

MYKÉNÉTŐL MENANDROSIG

DAPHNON

A BTK MORAVCSIK GYULA INTÉZET KIADVÁNYAI

II. TANULMÁNYKÖTETEK – STUDIA

2. kötet – Tomus 2

Tegyey Imre

MYKÉNÉTŐL MENANDROSIG

Válogatott tanulmányok

TYPOTEX

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Moravcsik Gyula Intézet

ELKH | Eötvös Loránd
Kutatási Hálózat

A kötet megjelenését az ITM NKFI Alap TKP2020 NK
alprogramja és az ELKH Titkárság támogatta.

© Tegye Imre, szerkesztők, Typotex, Budapest, 2022

A kötetet szerkesztette Mayer Gyula és Tóth Orsolya

Lektorálta Ittzés Máté (15–66) és Adorjáni Zsolt (67–352)

ISBN 978-963-493-175-1

ISSN 2786-1694

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!
Újabb kiadványainkról és akcióinkról a www.typotex.hu
és a facebook.com/typotexkiado oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és
Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

Tipográfia és tördelés: Mayer Gyula

Borítóterv: Jankovič Milán

Készült a Multiszolg Bt. nyomdájában

Felelős vezető: Kajtor Bálint

Tartalom

Könyvsorozatunk elé	7
Előszó	9
I. A krétai-mykénéi kor anyagi és írásos emlékei	
A knóssosi lineáris B raktártáblák kérdéséhez	15
E-QE-TA	27
Ceremoniális lakomák a mykénéi ünnepeken	37
II. Homéros és történetírás	
Homéros és Kréta	55
Az indirekt konverzáció egy különös esete (Hom. <i>Od.</i> 4.235–295)	67
Γλώσσα θεῶν (A homérosi istenek beszéde)	77
A hősök szava. Az oralitás a homérosi eposzokban	91
Polybios és műve	107
III. Menandros	
Menandros (Utószó)	133
Terentius <i>Adelphoe</i> -ának befejezése és az új Menandros	163
Sapphó vagy Dorkion? (A Leucadia-probléma)	171
A méchanéma Menandros <i>Sikyónios</i> és Plautus <i>Poenulus</i> c. vígjátékában	183

Egy pallaké sorsa a Kr. e. 4. századi Athénban (Menandros: <i>A samosi lány</i>)	191
Menandros és Athén	201
Female intruder	221
Atychéma (Menandros, <i>Epitr.</i> 914)	237
Phaidimos, Níkératos és Chairestratos (a <i>com. adesp.</i> 1017 <i>KA.</i> fragmentum szerzőségének kérdéséhez)	247
Menandros <i>Dyskolosa</i> és a természeti környezet	261
A színpadi idő és a valós idő a görög–római vígjátékban	275
Krateia	291
Knémón bűne, bűnhődése és feloldozása Gondolatok Menandros <i>Dyskolos</i> áról	303
Források	317
Bibliográfia	321

Könyvsorozatunk elé

„A *daphnón* (δαφνών) vagyis babérliget az istenek jelenlétével megáldott táj, ahol bármikor megmutatkozhatnak Olympos lakói. *Mysterium fascinosum*: egyszer elcsábítanak, mások megrémítenek. Lent a fák alatt zúg a tenger. Felszínén aranyhíd ível át a túlpartra. Innen, az antikvitás gondolaterdejéből a középkor szövegtengerén át vezet tekintetünket Apollón saját korunk kőszirtjei felé.” Ezen költői szavakkal jellemezte a könyvsorozat névadója, Kondákor Szabolcs azt a víziót, mely a „Daphnon” megszületése mögött áll. A metaforákat a *logos* nyelvére fordítva: olyan sorozat lebegett szemünk előtt, mely szigorú módszertannal az antik szellemi örökség gondozását tekinti küldetésének, híven azokhoz a hagyományokhoz és tudományos igényekhez, melyek az egyetemes és magyarországi klasszika-filológia, medievisztika és utóélet-kutatás diszciplínáit jellemzik. A Daphnon-könyvek így reményeink szerint hídakat vernek múlt és jelen között, közvetítik a múlt szavát a ma és remélhetőleg a jövő embere számára, tudatosítva, hogy milyen forrásból ered szellemi örökségünk, és mi az, amit kötelességünk továbbadni az elkövetkezendő koroknak.

Adorjáni Zsolt

Előszó

Tegyey Imre néhány évvel ezelőtt különleges ajándékkal lepté meg kollégáit és egykori kedves tanítványait: egy saját tervezésű borítóval ellátott DVD-tokba rejtett adathordozón egy több mint ötszáz lapos kötetet találhattunk, mely a köztiszteltnak örvendő Tanár úr válogatott tanulmányait tartalmazta. A kötet nyomtatott formában való megjelentetésére csak most, a szerző elhunya után adódott lehetőség a Moravcsik Gyula Intézet újonnan alapított könyvsorozatában. Az eredeti, digitális változat húsz magyar nyelvű és huszonkét idegen nyelvű tanulmányt tartalmazott. Terjedelmi és tartalmi okokból ezeket két külön kötetben jelentetjük meg, és ez az első kötet a magyar nyelvű írásokat, előadásokat tartalmazza. A tervezett kötetet 2015 után a szerző számítógépén lévő aktualizált változat tanúsága szerint 2018-ban egyetlen előadással (MM 43, *Knémón bíúne*) egészítette ki a szerző. Az előadáskézirat véglegesítésére már nem volt módja, ezért a szövegen az utolsó simításokat a lektor és az alulírott szerkesztő végezte el. Nem került bele e kötetbe a szerző utolsó, 2018 novemberében elhangzott „Az identitás próbája. Az *anagnórisis* éthosza Menandros vígjátékaiban” című előadása.¹

A szerző által választott cím kutatási témáinak két sarokpontját jelöli ki: ezek egyrészt a krétai-mykénéi kor emlékeinek, különösen a lineáris B írással készült szövegemlékeknek az elemzése, melyhez szervesen kapcsolódik a „Homéros és a történetírás” című fejezet, másrészt a görög újkomédia és az

¹ Nyomtatott közlése TEGYEY 2020.

azt újjáélesztő római vígjáték sok szempontú, a kor valóságától sosem elszakadó, olykor a Tanár úr humorát is fölcillantó vizsgálata.

A szélesebb közönséghez szóló írások és a korábban közöletlen előadások (a szerző által forrásjegyzéknek nevezett fejezet számozása szerinti MM 23–24., 26., 29., 37–39., 42–43. tételek) nem tartalmaztak lábjegyzeteket, csak (többnyire) a szövegbe vagy annak végére illesztett irodalmi hivatkozásokat. A kötet egységessége érdekében ezeket – amennyire csak lehetett – lábjegyzetté alakítottuk. Az előadászsövegek végén szereplő bibliográfiai tételek közül azokat, amelyeket nem tudtunk valamely szöveghelyhez rendelni, a szöveg végén külön lábjegyzetben mint további irodalmat tüntettük föl. A görög nevek és közszavak átírásában az *Antik Tanulmányok*ban megszokott módszert követtük (ritkán meghagyva a szerző, illetve az idézett műfordítás sajátosságait). Az antik *locusok* megadásában – mint e sorozat első kötetében – arab számokat és pontokat használtunk. A szakirodalmi hivatkozásokat egységesített bibliográfiába gyűjtöttük. A szövegkiadásokat, kommentált kiadásokat és fordításokat a modern alkotó neve alatt besoroltuk a bibliográfiába.

E sorok írója 1979 őszén ismerte meg a tanár Tegye Imrét, midőn a pesti Görög Tanszék élén bekövetkezett vezetőváltást követően lehetőséget kapott arra, hogy egyéves szeminárium keretében bevezesse az erre vállalkozó néhány diákot és volt diákot a mykénéi filológia rejtelseibe. Kivételes tanári elhivatottságát és lelkesedését tanúsítja az a 77 lapnyi írógéppel írt, kézzel rótt jelekkel és rajzokkal kiegészített segédlet, melyeket az akkori körülmények miatt (a másolás szigorú, államvédelmi szempontú ellenőrzése és korlátozása) indigóval sokszorosított. Nem feledhető a szövegeknek az a valóban komplex megközelítése, mely e jól körülhatárolható tudományszak természetes velejárója.

Kötetünk – tankönyvei és szótárai mellett, melyeken generációk nőttek-nőnek föl – remélhetőleg hozzájárul ahhoz, hogy emlékét méltóan őrizhessük meg.

Mayer Gyula

I. A KRÉTAI-MYKÉNÉI KOR
ANYAGI ÉS ÍRÁSOS EMLÉKEI

A knóssosi lineáris B raktártáblák kérdéséhez¹

A knóssosi palota a mykénéi világ más centrumaihoz hasonlóan egyéb (adminisztratív, kultikus, ceremoniális stb.) tevékenység mellett központja volt a redisztribúción alapuló gazdaságnak is.² A palota – pénz és piac híján – meghatározó szerepet játszott mind a mezőgazdasági, mind az ipari termelésben.³ E javak begyűjtésének és újraelosztásának a szolgálatában álltak a palota raktárai, amelyek közül elsősorban a „Nyugati szárny” e helyiségei érdemelnek figyelmet, annál is inkább, mert csaknem valamennyiből jelentős mennyiségű lineáris B tábla került elő.⁴ Érdemi kutatásukat megnehezítette, hogy pontos lelőhelyük sokáig nem volt bizonyosan megállapítható. Első rendszeres leírásukat L. R. Palmernek köszönhetjük, aki A. Evansnek és munkatársainak feljegyzései alapján elsősorban e leletegyüt-

¹ A mykénéi kor politikai-gazdasági fejlődésének első hazai bemutatását a lineáris B táblák Michael Ventris által történt megfejtése után Szádeczky-Kardoss Samunak köszönhetjük, vö. SZÁDECZKY-KARDOSS 1965, 16, továbbá szélesebb összefüggésekben UÓ 1961, 264 kk.

² A palota funkcióira vö. SCHACHERMEYR 1967, 65 kk.; WUNDSAM 1968, 65 kk.; továbbá: EFFENTERRE 1987, 173 kk.; KILIAN 1987, 203 kk.; ALEXIOU 1987, 251 kk.; POPHAM 1987, 297 kk.; HOOKER 1987A, 313 kk.

³ A mykénéi gazdaság e jellemzésére alapvető FINLEY 1957, 128 kk.; KILLEN 1985, 241 kk., 251 kk. A mykénéi és a közel-keleti gazdaság összefüggéseire vö. POLÁNYI 1960, 50 kk.; LENCMAN 1966, 131 kk., 151 kk.; SARKADY 1975, 107 kk.

⁴ A „Nyugati szárny” raktárait vö. EVANS 1921, 443 kk.; GRAHAM 1962, 129 kk.; PALMER 1969, 56 kk.; HOOD-TAYLOUR 1981, 42 kk.; HOOD 1983, 75 kk.

tes időrendi kérdéseit kívánta tisztázni.⁵ A knóssosi palota lineáris B tábláinak lelőhelyeiről írt könyvében e dokumentumokat összefüggő táblacsoportnak fogta fel, azonban nem tett kísérletet arra, hogy a táblákat további szempontok (írnokok, a táblák tartalma, táblasorozat [„set”]) alapján csoportosítsa. J.-P. Olivier⁶ volt az első, aki – részben az írnokok, részben a táblák lelőhelye alapján – elkülönítette egymástól az összetartozó táblákat. Olivier e rendszerezése volt az alapja a Chadwick-féle osztályozásnak 1970-ben.⁷ A Minós-palota „Nyugati szárnyának” J. Chadwick által meghatározott rekonstrukciója szerint e területen három vagy négy iroda volt található, ahol lineáris B táblákat őriztek: egy specializált iroda (Olivier szakkifejezése szerint „bureau”) juhnyájak adminisztrációjával foglalkozott, egy specializált „département” a textiliparéval. Egy másik specializált „département” táblái illatszereket, fűszereket, mézet és felajánlási ajándékokat vettek számba. Külön egységet alkottak a raktárak területéről előkerült olívaolaj-táblák (további felajánlásokkal). L. Godart⁸ és E. D. Foster⁹ további tanulmányai kimutatták, hogy ez utóbbi „département” olyan adminisztratív egység volt, ahol bizonyos áruk összegyűjtését, ill. szétosztását foglalták jegyzékekbe.

⁵ PALMER 1963A, 88 kk.

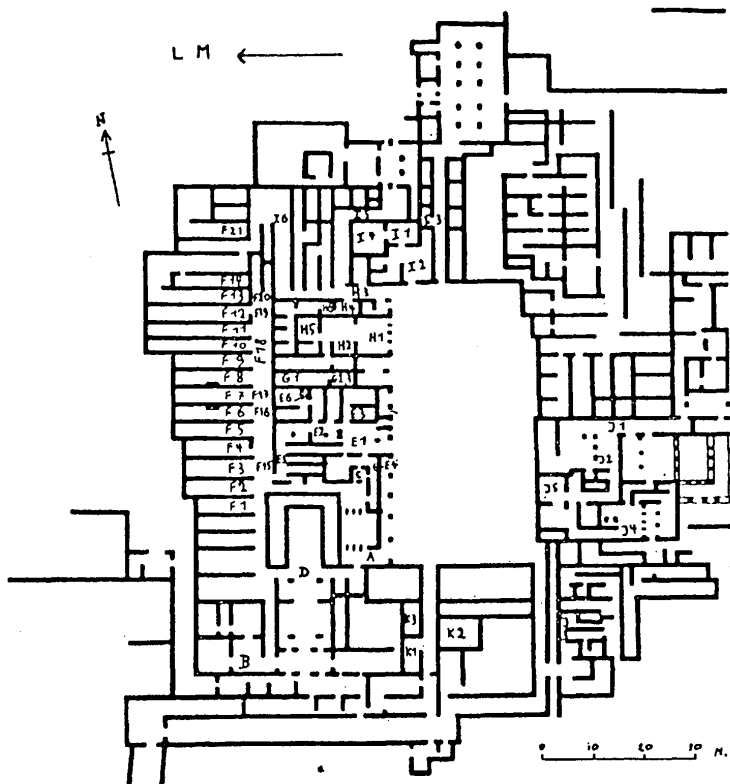
⁶ OLIVIER 1967, 121 k.

⁷ CHADWICK 1972A, 20 kk.

⁸ GODARD 1968A, 598 kk.; GODARD 1968B, 64 kk. E tanulmányában Godart kimutatta, hogy az olívaolajjal foglalkozó iroda kétségkívül ugyanannak az adminisztratív egységnek volt a része, amely számba vette a mézet és az aroma-készítményeket, mivel mindkettő érdeklődésének a központja a *ku-pi-ri-jo* volt, és a palota raktáraiból való kiosztást vett jegyzékekbe.

⁹ FOSTER 1977, 19 kk.

A knóssosi Minós-palota alaprajza (OLIVIER 1967, 21.)

A juhnyájak ügyintézésével foglalkozó, már említett iroda táblái két raktár és egy előttük húzódó szűk folyosó területéről (F1, F2, F15) kerültek elő.¹⁰ Két írnot, és ennek megfelelően két táblacsoportot találunk itt: a Dq(1) csoportot és a Dq(3) csoport két tábláját. A Dq(1) csoport írnotka, a 121. főképpen

¹⁰ A gyapjúfeldolgozással és a textiliparral elsősorban J. T. Killen foglalkozott. Legfontosabb idevágó tanulmányai: KILLEN 1964, I kk.; KILLEN 1966, 105 kk.; KILLEN 1979, 151 kk.; KILLEN 1972, II. 425.

juhokkal, ill. hiányzó juhokkal foglalkozott, tábláinak száma nyolc. A Dq(3) csoport egyéb tábláin nem találkozunk hiányzó juhok számbavételével. Feltűnő, hogy a Da-csoport egyes tábláin ugyanazokat a helyneveket és „pásztor”-, ill. „birtokos”-neveket¹¹ találjuk csaknem azonos számú juh feltüntetésével, mint itt. A Dq(3) csoport tábláit (amelyeket a 217. írnok jegyzett fel) az F1, B4 (ez a „Nyugati fal mögötti dél-nyugati terület”) és 13 különböző területen találták meg¹². E Dq(3) csoport jellemző vonása, hogy a Nyugati szárny raktáraiból napfényre került táblákon – azaz a Dq(3) 442- és 445-ön – kívül valamennyi olyan „pásztor”-nevet tartalmaz, amelynek második eleme *-go-ta* (ill. sing. gen.-ban *-go-ta-o*): *pe-ri-go-ta-o* háromszor (42, 46, 8351), *a-no-go-ta-o* egyszer (45) és *wi-jo-go-ta-o* kétszer (1025+7273, 7852) fordul elő; két töredékes táblán *-ko-ta-o* (7126), ill. *-ta-o* (7137) olvasható. Egyelőre nem dönthető el, hogy ez pusztá véletlen-e.

A textilipar adminisztratív központja, mint láttuk, egy specializált „département”, számos kérdést vet fel. Olivier nem vállalkozott a nem kevesebb, mint 14 különböző lelőhelyről (ebből 9 raktár és 5 a „Nagy folyosó” különböző szakasza) előkerült táblák rendszerezésére, hanem megelégedett azzal, hogy ezen „összefüggő csoport” írnokainak kérdését tisztázza.¹³ Az elmúlt évek proszópográfiai és elemző tanulmányainak fényében felvethetjük e táblaegyüttes szűkebb lokalizációjának kérdését.

¹¹ A juhtáblák a juh ideogrammán és a számadatokon kívül általában még három adatot tartalmaznak: egy nagyobb jelekkel írt személynevet, majd egy helynevet; ezekhez csatlakozik egy utólagosan a táblákra bevezetett kisebb jelekkel írt név nominativusban vagy genitivusban. Feltehető, hogy az első név a pásztor neve, a második a nyáj birtokosáé vagy azé, aki a gyapjút begyűjtötte.

¹² Az I3 lelőhely a palota Keleti szárnyán feküdt; az itt található iroda foglalkozott a nyájakkal és a gyapjúhozammal. Bár a knössosi palotában nem került elő a pylosihoz hasonló központi archívum, általában ezt az adminisztratív egységet tekintik a legfontosabb lelőhelynek, annál is inkább, mivel a palota főkapuja mellett helyezkedett el.

¹³ OLIVIER 1967, 22 kk.

Tudatában vagyunk annak, hogy 1. a palota pusztulása során a táblák szétszóródhattak, és az eredetileg együtt tárolt dokumentumok olykor egymástól jelentős távolságra kerültek elő; 2. lehetséges, hogy a szóban forgó táblái – hasonlóan az „Il-latszer és fűszer département” tábláihoz – a raktárak szintjére egy felsőbb emeletről estek le, ahol az eredeti helyük volt;¹⁴ 3. Evans ásatási beszámolóit nem mindig az elvárható pontossággal készülték; 4. a textiliparra vonatkozó feljegyzések szakkifejezései sok esetben zavarba ejtőek és nehezen értelmezhetőek; nemegyszer minden értelmezési kísérlet eddig eredménytelen maradt.

Elsőnek az F6 és F7 raktárral kell foglalkoznunk. Ez utóbbiról Evans mint „az F6 raktár ajtajának közelében fekvő helyről” beszélt.¹⁵ Most nem részletezhetjük az F7 raktárból származó Pp-táblák problémáit. Ez a homogén táblacsoport *in situ* került elő, a táblák olyan közel voltak egymáshoz, hogy a leltári szám kétségkívül azt a rendet tükrözi, ahogy a táblák egymáson feküdtek.¹⁶ Valamennyit ugyanaz az írnok (119.) írta: az általa készített többi tábla alkotja a Dk(2) csoportot. A *168 ideogrammat azonban eddig nem sikerült megnyugtató módon értelmezni, és ez megnehezíti e dokumentumok magyarázatát. Maga Evans „görbefejú vájóaltának” interpretálta;¹⁷ J. L. Melena szerint egy vesszőkosarat vagy annak tartalmát ábrázolja, és így lehetséges, hogy a textilipar fogalmi körébe kell vonnunk: a palotának való gyapjúbeszolgáltatást tartalmazó táblákra vonatkozik.¹⁸ Legutóbb C. Davaras

¹⁴ J. W. Graham feltételezte, hogy a „Nyugati szárny” raktárai felett az ún. „Piano Nobile”-n három kétoszlopos fogadási csarnok helyezkedett el, és így nem indokolt feltenni, hogy a táblák a felső emeleti irodákból estek le (GRAHAM 1979, 49 kk.); a felső emeleten is irodákat tételezett fel J. D. S. Pendlebury (PENDLEBURY 1932, 43), és Evans is úgy gondolta, hogy a raktártáblák felülről estek le (EVANS 1935, IV. 621).

¹⁵ PALMER 1963A, 103.

¹⁶ CHADWICK 1972, 26 k.

¹⁷ EVANS 1952, 43 kk.

¹⁸ MELENA 1975, 118 kk.

„méhkaptár”-szimbólumot fedezett fel ezen ideogrammban, és a Pp-sorozatot a méztermelés kérdéseként fogta fel.¹⁹

Az F6 és F7 raktár egyéb táblái egymással többszörös kapcsolatban állnak, de nem dönthető el, hogy a két raktár közül melyik volt az eredeti raktározási helyük. Öt írnnal van itt dolgunk: a 108., a 113/5. – a táblák „recto” oldalát a 113. a „verso”-t a 115. írta –, a 208. és a 209. A legfontosabb tisztviselő a 115. írnnok volt, aki 38 tábláért felelős. Ezek közül 22-nek a lelőhelyét nem ismerjük, de az ismertek közül – kettő kivételével – valamennyi tábla innen került elő. Hét tábla az Lc(2) csoporthoz tartozik: mint láttuk, e táblák „recto” oldalát a 113. írnnok jegyezte fel.

Jellemző rájuk, hogy kétsorosak és az „egyszerű” „SZÖVET” ideogramma fordul rajtuk elő (azaz mentesek különböző mellékjelektől) a „GYAPJÚ” ideogrammával együtt. E megkülönböztető jelek szembeállítják e csoportot az Lc(1) táblákkal, amelyeknek írnnoka (103.) a „Nyugati szárny” és az egész textilipar legfontosabb tisztviselője. A 103. írnnok tábláinak helynevei mind Közép-Krétára vonatkoznak (Knóssos, Amnissos, *da-wo* stb.), ezzel szemben az F6 és F7 raktár feljegyzései a sziget nyugati részén található helyneveket (*ku-do-ni-ja*, *ru-so-no*, *si-ra-ri-ja*) említik. Ehhez hozzátehetjük, hogy míg a táblák strukturális variációi azonosak a 103. írnnokéival (népnév nőnemben, helynév és foglalkozási név, tulajdonos), maguk a megjelölések nem fordulnak elő a 103. írnnok tábláin. Úgy tűnik, hogy a 115. írnnok kiegészítette néhány csoporttal és helynévvel a 103. írnnok adatait.²⁰

A 115. írnnok Od-csoportjához öt tábla tartozik, ezek a *ko-ro-to* szót és a „GYAPJÚ” ideogrammat tartalmazzák, *ko-ro-to* szokásos értelmezése „festett gyapjú”. Killen mutatta ki, hogy az *o-nu-ke* („karmok” – ezúttal speciális szakkifejezésként) egyfajta díszítőelemet jelent (a szó a 485. táblán fordul elő), és a

¹⁹ DAVARAS 1986, 38 kk.

²⁰ KILLEN 1972, 432; TEGYEY 1983, 129.

kikészítés folyamatára vonatkozik.²¹ E csoport egy táblája (Od 666) az F14 raktárból került elő, szerkezete eltér a többi Od-tábla szerkezetétől. Értelmezése azért ütközik nehézségbe, mert a legtöbb szó rajta *hapax legomenon*.

A legfontosabb szó a *Jkē-me-no*, amelyet nagyobb jelekkel írtak le. Az első sor hiányzó gyapjűmennyiséget regisztrál. Biztosnak látszik, hogy ezt a kikészítés során használták fel, ugyanis azokon a táblákon, ahol világos utalás van a kikészítés folyamatára, a gyapjút igen kis mennyiségben jegyzik fel.²²

Ezen írások V(3) tábláira ugyanez érvényes, ezek is hasonlóak a 103. írnok dokumentumaihoz, ámde a táblák sorainak száma és szerkezete eltérő. 11 tábla lelőhelye az F6 és F7 raktár vagy a közeli folyosó (F16) volt, míg egy tábla ismét az F14 raktárból került elő. Ez utóbbi ugyancsak összegző tábla (4. sor: *to-so*), és összevethető a 103. írnok As 604 táblájával, amely ugyanerről a helyről származik. Mindkét tábla első szava *e-re-dwo-e*, ez valószínűleg a táblán szereplő férfiak megjelölésére szolgál. Érdemes megjegyezni, hogy a 115. és a 103. írnok tábláin néhány alkalommal ugyanazok a névpárok fordulnak elő: *ja-pa-ra-ro*, *ka-na-(a-)po*, *o-du*, *mi-ru-ro*, *nu-to*, *ta-qa-ra-te/ti*. Mivel a 103. írnok As(1) tábláin e nevek kikészítési szövegkörnyezetben fordulnak elő, feltehetőleg a 115. írnok is a kikészítéssel kapcsolatos feljegyzésekért volt felelős.

A 209. írnok nyolc táblát készített, ebből kettő lelőhelye ismert (501, 503: F7 raktár). Bár e táblák nagyon csonka állapotban maradtak ránk, öt táblán egy közös szót találunk (513, 5092, 7380, 7834, 8441, talán idetartozik 7393 is).²³ Ez a

²¹ KILLEN 1966, 158 kk.

²² Míg a nyers gyapjút a Dk-csoport „nyírási” tábláin sohasem jegyzik fel 1 M-nél kisebb mennyiségben (ami kb. 1 kg-ot tesz ki), a kikészítési táblákon a sokkal kisebb P egységet használják (P az M 48-ad része, kb. 20 g), vö. KILLEN 1985B, 150; KILLEN 1979, 173.

²³ E táblák alkotják az L(5) csoportot. A táblák alakja eltérő megoszlást mutat: 501, 503 és 5757 vonalazott táblák. a többiek vonalazás nélküliek, vö. OLIVIER 1967, 90 k.

kulcsszó *qe-te-o*, amelynek a pontos jelentése vitatott, legvalószínűbb értelmezése „fizetendő”, „kifizetetlen”.²⁴ Killen paleografiai elemzése²⁵ azt bizonyítja, hogy a *qe-te-o* szót pótlólagosan jegyezték a táblákra; a táblákat kikészítési dokumentumoknak fogja fel, s a vitatott szót „hiány”-nak értelmezi, azonban nem a palota szempontjából (mintha a kikészítő nem szolgáltatna volna be az előírt ruhát), hanem a kikészítő oldaláról (azaz a palota nem juttatta el neki az igényelt vagy kijáró szövetet).

Kevesebb mondható el a 208. írnokról, akinek az F6 és F7 raktárból származó töredékes táblái az L(4) csoporthoz tartoznak (475, 480, 484, 489, 515, 516, 7413, 7415, 7416, 7578), és különböző fajtájú ruhákat vesznek számba; két táblán a *doti-ja* helynévvel kapcsolatban (475, 484).

A 108. írnök táblái mind az F7 raktárból származnak, és az Ak(2) csoportot alkotják; közös vonásuk, hogy gyapjúval és textillel dolgozó nőket jegyeznek fel, s a többi táblától eltérő kifejezéseket használnak a tanoncok korára vonatkozóan.²⁶

Az F10 raktár legfontosabb táblaegyüttese az Lc(1) csoport,²⁷ melynek 43 táblájából 42-t itt találtak meg. Lc(1) 561-et (az Od(1) 562, 563 táblával együtt) az F11 raktárban tárták fel. Az Od(1) csoport két táblája ugyancsak innen került elő (egy tábla származik az F8 raktárból, kettő pedig az F11-ből, ezek különböző minőségű gyapjút jegyeznek fel a textilműhely számára). Egy tábla (667) azonban az F14 raktárból került elő: ezen a *qo-ja-te* szó mint az írnök helyreigazítása került a tábla alsó részére. Killen elemzése szerint ez az Od(1)

²⁴ PALMER 1963B, 297.

²⁵ KILLEN 1979, 169 k.; vö. még HILLER 1982, 41.

²⁶ Vö. KILLEN 1972, 426 kk.

²⁷ Az F8 raktár mindössze négy, az F9 egy tábla lelőhelye volt. Az előzőből került elő az Od(1) csoport egy táblája (570), amelyet a 103. írnök készített, valamint három, írnokhöz nem köthető tábla (L 520, X 522, I 523); az utóbbiból a 103. írnök Xc 524 táblája. A *po-po* és *ta-qa-re-te* szókra vö. KILLEN 1979, 169 és HILLER 1982, 41.

681-en is előkerülő szó ismét kikészítési összefüggéseket mutat, bár a tábla szerkezete eltérő.²⁸

Fentebb már említettük az F11 raktárból előkerült három táblát. Az F12 raktár volt a lelőhelye az L 564 és 565 táblának, melynek írnokát nem sikerült megállapítani. Az F13 raktárból három táblánk van, valamennyi a 103. írnok műve (Am(1) 568, As(1) 566, L(1) 567), e csoport egyéb táblái az F14 raktárból származnak. Az F13 raktárban találták meg a Vc(2) 569 táblát, amelyen egyetlen szó olvasható: *a-ta-no*. (Ez a férfinév ismét előfordul az As 603.1 és az 1520.2 táblán, melyet a 103., ill. a 105. írnok írt.) E táblával kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy e táblacsoport (Vc(2) 5510, 7717, 7518, 7520, 7533, 7537) egyetlen más tagjának lelőhelyét sem ismerjük, bár Chadwick feltételezi, hogy valamennyi az. F13 raktárból származik.²⁹

A textiliparral foglalkozó iroda legfontosabb lelőhelye kétségkívül az F14 raktár volt. Ez a helyiség nem volt megközelíthető sem az F1–F12 raktáraktól, sem a „Hosszú folyosó” felől, ugyanis egy kis keresztfalat építettek ez utóbbi végébe. Ide csak a „Központi udvar”-on keresztül a főarchívumnak tekintett I helyiség mellett elvezető ajtón át lehetett bejutni.³⁰ Evans szerint ezt a területet ily módon egy olyan kincstárrá változtatták át, „hogy azt gondos felügyelet alatt lehetett tartani”.³¹ Ez a raktár volt a színhelye a 103. írnok tevékenységének, aki a textilipar főtisztviselője volt. Fő feladatául az jutott neki, hogy

²⁸ KILLEN 1985B, 150.

²⁹ CHADWICK 1972, 27 k.

³⁰ EVANS 1921, I. 449.

³¹ Lásd az előző jegyzetet; Palmer szerint (PALMER 1969, 57.) e helyiségeket, különösen az F14 raktárát textil tárolására használták. Graham (GRAHAM 1979, 49 kk.) feltételezi, hogy egy feljáró vezetett egy kapuhoz, mely a 15. és 16. raktár (= F14) nyugati végén levő területre nyílt. Evans ugyane helyen egy lépcsőt rekonstruált. E terület Graham szerint „kiváló szolgálatot tett felügyelők vagy írkok számára, akik feljegyzéseket készítettek a „Nyugati raktárak”-ból kiszállított árukról.”

számba vegye azokat a személyeket, akik a gyapjú- és textilfeldolgozással álltak kapcsolatban (az Ak-táblák nőket és gyermekeket, az Ap-táblák női személyzetet vettek számba; az As- és Am-sorozatok férfi munkaerőre vonatkoztak: a „SZÖVET” ideogramma jelenléte arra utal, hogy e férfiakat a textiliparban foglalkoztatták).³² Három E-tábla (668, 669, 670) ugyanettől az írnoktól akkora gabonamennyiséget vett számba, ami elég lett volna 550 személy táplálására (ha a havi fejadagot T2-nek vesszük). Aligha véletlen, hogy az Ak-, Ap-, Am- és As-táblák éppen 500 férfit és nőt, valamint 100 gyermeket említenek. A nem a személyzettel foglalkozó táblák, amelyeknek a tárgya a gyapjú és/vagy a textil, sajátos eseteket rögzítenek, pl. az Le 641 és 642 tábla a *de-ka-sa-to*, ill. *de-ko-to* („kapott”) szavakat tartalmazza; az Le 554 egyfajta összegző tábla: krétai városok felsorolása. Az L(2) csoport valamennyi tábláján előfordul az *e-ni-ge* szó; e táblák valamilyen szövETFajta-ra vonatkoznak. Az L(1) csoport közös szava a *ri-ta* („len”). Meg kell még említenünk a V(4) csoportot, amelynek táblái igen töredékesek, s ezért értelmezésük bizonytalan.

A másik fontos írnoke e területnek a 116. számú, aki az Ld(1) csoport 27 dokumentumát róttá az agyagba. E táblákon a *158 ideogramma társul a „SZÖVET” ideogrammával vagy a „SZÖVET” ideogramma a „SZÖVET” ideogrammával, de e táblák legfontosabb eleme a *pa-we-a* („ruhadarabok”) megjelölés, amelyhez kapcsolódó melléknevekkel elsősorban a ruhák színét határozza meg. Ez az érdeklődés csaknem kizárólag a 116. írnoakra korlátozódik.

Úgy tűnik tehát, hogy a szóban forgó raktártáblák topográfiai elrendezéséből bizonyos mértékig a knóssosi palota adminisztrációjának céljaira következtethetünk. Különkerültek a pusztán nyájakat regisztráló táblák a textilfeldolgozás különböző mozzanatait rögzítő feljegyzésektől, és külön raktárakban tárolták a készárukra vonatkozó dokumentumokat.

³² Vö. TEGYEY 1983, 127 kk.